

Nr 49.

Ankom till riksdagens kansli den 21 mars 1934 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag till nyodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I den till riksdagen den 3 januari 1934 avlåtna propositionen nr 1 angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkt 105, föreslagit riksdagen att

1) medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1935 bevilja statsanslag intill 1,200,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till nyodling och betesförbättring ävensom stenröjning å ofullständiga jordbruk;

2) till nyodling, betesförbättring och stenröjning å ofullständiga jordbruk anvisa för budgetåret 1934/1935 ett *extra förslagsanslag* av 500,000 kronor;

3) medgiva, att å extra reservationsanslaget för utlämnande av bidrag till nyodling och betesförbättring ävensom stenröjning å ofullständiga jordbruk vid utgången av budgetåret 1933/1934 förefintlig behållning må överföras till förenämnda extra förslagsanslag.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 26 januari 1934 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 69, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

1) godkänna de ändringar i de av riksdagen antagna allmänna grunderna för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, vilka framgå av det såsom bilaga till berörda statsrådsprotokoll fogade förslag om ändrad lydelse av §§ 9 och 10 kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217);

2) medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1935 bevilja statsanslag intill 100,000 kronor för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen tillstyrkt förslag, av statsbidrag till jordförbättring å ofullständiga jordbruk genom påförande av mineraljord på myrjord (jordkörning); börande till följd härav det i årets statsverksproposition under punkten 105 av nionde huvudtiteln äskade extra förslagsanslagets benämning ändras till »Nyodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk».

Ovanberörda författningsförslag finnes såsom *bilaga* fogat vid detta utlåtande.

I detta sammanhang har utskottet jämväl till behandling förehåft tre inom riksdagen före avlåtande av propositionen nr 69 väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen I: 258 av herr *Svensson, Martin, m. fl.*, och II: 475 av herr *Svensson* i Grönvik *m. fl.*, likalydande, samt II: 68 av herr *Herou m. fl.*

I de likalydande motionerna I: 258 och II: 475 har hemställts, att riksdagen måtte besluta att

1) medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1935 bevilja statsanslag intill 1,500,000 kronor till utlämnande av statsbidrag till nyodling, betesförbättring och stenröjning å ofullständiga jordbruk, varvid årligen minst 200,000 kronor böra anvisas till det sistnämnda ändamålet;

2) till nyodling, betesförbättring och stenröjning å ofullständiga jordbruk anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra förslagsanslag av 800,000 kronor;

3) medgiva, att å extra reservationsanslaget för utlämnande av bidrag till nyodling och betesförbättring ävensom stenröjning å ofullständiga jordbruk vid utgången av budgetåret 1933/1934 förefintlig behållning må överföras till förenämnda extra förslagsanslag.

I motionen II:68 har hemställts, att riksdagen måtte besluta hos regeringen begära förslag till expropriationslagstiftning, som medför att storgodsens och bolagens jordbruksfastigheter kunna överlätas för jordregleringen, för underlättande av jord- och skogstilldelning åt sådana jordbruk, som behöva kompletteringsareal för att deras ägare och brukare må bli besuttna, och för större möjligheter till jordbruksnybildning och upplåtelse av jordbruk åt obemedlade eller mindre bemedlade jordsökande, företrädesvis lant- och skogsarbetare.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet hänvisa till berörda statsrådsprotokoll.

I fråga om de skäl, som anförts till stöd för motionerna, hänvisas till dessa.

I skrivelse den 23 maj 1930, nr 276, anhöll riksdagen, bland annat, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning angående de ytterligare åtgärder, som kunde anses ägnade att främja utökandet av ofullständiga jordbruk. Verkställandet av denna utredning har uppdragits åt sociala jordutredningen, som den 27 oktober 1933 avgivit betänkande med förslag till åtgärder för att främja komplettering av ofullständiga jordbruk (st. off. utr. 1933: 33). I betänkandet hava i angivna syfte föreslagits vissa ändringar i gällande författningar rörande den statsunderstödda egnahemsverksamheten, varjämte gjorts vissa allmänna uttalanden i avseende å rikligare anslag för hithörande ändamål. Över betänkandet har infordrat utlåtande den 10 januari 1934 avgivits av statens egnahemsstyrelse,

som därvid tillika överlämnat yttranden av hushållningssällskapens egnahemsnämnder och vissa arbetarsmåbrukslåneförmedlare.

I skrivelse den 7 mars 1933, nr 82, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta föranstalta om utredning, huruvida och i vad mån från anslaget till nyodling, betesförbättring och stenröjning å ofullständiga jordbruk bidrag kunde utgå jämväl för jordförbättring genom påförande av mineraljord å myrjord (jordkörning). Efter anbefallning den 7 april 1933 har lantbruksstyrelsen den 3 januari 1934 inkommit med utredning i denna fråga och därvid överlämnat från föreståndaren för centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet jordbruksavdelning professorn G. Sundelin och svenska mosskulturföreningens föreståndare professorn H. Osvald införskaffade yttranden. Den 10 januari 1934 har statens egnahemsstyrelse avgivit infordrat utlåtande i ämnet.

Gällande bestämmelser om den statsunderstödda egnahemsverksamheten återfinnas huvudsakligen i kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217) angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten (ändrad genom kungörelsen nr 169/1933)¹ samt i kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 218) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten (ändrad genom kungörelserna nr 249/1932 och 170/1933). Enligt dessa författningar gäller, bland annat, följande.

Den statsunderstödda egnahemsverksamheten utövas, under överinseende av statens egnahemsstyrelse, av hushållningssällskap, kommuner, aktiebolag och föreningar (låneförmedlare).

Hushållningssällskaps egnahemsverksamhet utövas genom av sällskapet inrättad egnahemsnämnd. Hushållningssällskaps egnahemsnämnd skall utse egnahemsombud, i regel ett ombud för varje kommun inom sällskapets område, med uppgift att biträda nämnden och verka för egnahemsverksamhetens ändamålsenliga bedrivande och utveckling inom ombudets distrikt. En var kommun äger att välja två representanter, företrädande huvudsakligen den ene de jord- och lånesökandes krets och den andre de jordägandes, att jämte egnahemsombudet bilda kommunens egnahemskommitté med uppgift att, under egnahemsombudets ordförandeskap, biträda egnahemsnämnden och verka för egnahemsverksamhetens ändamålsenliga bedrivande och utveckling inom kommunen.

Låneförmedlare kan tilldelas egnahemsstatslån och premielåneanslag.

Egnahemsstatslån är avsett att av låneförmedlare användas för utlåning av jordbrukslån (egnahemslån för jordbrukslägenheter) och bostadslån (egnahemslån för bostadslägenheter). Såsom en särskild form av jordbrukslån äro att betrakta tilläggs-lån, som utlånas för utvidgning eller förbättring av jordbrukslägenhet, som sökanden redan innehar, till ett mera bärkraftigt jordbruk, så ock för bostadslägenhets omläggning till jordbrukslägenhet. Tilläggs-lån må beviljas under förutsättning, bland annat, att låntagaren innehar antingen ett jordbruk eller annan mindre lägenhet av den art, att han huvudsakligen på grund av jordbrukets eller lägenhetens ringa areal icke av jordbruk

¹ Se ock propositionen 1934: 42.

kan erhålla erforderlig utkomst, eller ett jordbruk, vars åbyggnad är i behov av om- eller tillbyggnad, samt att han åsyftar att utvidga eller förbättra lägenheten till större bärkraft i jordbrukshänseende antingen genom förvärv och tillgodogörande av lämplig jord, avsedd att tilläggas lägenheten (tillskottsjord), eller genom företagande av erforderlig ny-, om- eller tillbyggnad å lägenheten. För erhållande av tilläggsån försätts icke, att sökanden tidigare erhållit annat egnahemsån.

Premielåneanslag är avsett att av låneförmedlare, som beviljas egnahemsstatsån för utlånnande av jordbruksån, användas för utlånnande av premielån till egnahemslåntagare för nyodlings- och nybyggnadsarbeten å jordbrukslägenheter. Premielån må icke beviljas annan egnahemslåntagare än den, som åsyftar att genom nyodling och nybyggnad bilda ett helt och hållet nytt jordbruk eller att genom mera väsentligt nyodlings-, byggnads- eller grundförbättringsarbete i avsevärd mån förbättra eller utvidga den med jordbrukslånet förvärvade eller med tilläggslånet utvidgade lägenheten och som för sådant ändamål är i behov av understöd. Å premielån erlägges ej ränta. Utbekommet premielån anses guldet, då låneförmedlaren finner arbetena vara inom föreskriven tid vederbörligen utförda.

Jordbruksån och bostadsån samt tilläggsån utgå ur egnahemslånefonden.

För utlånnande av arbetarsmåbruksån (kungörelsen nr 331/1933) finnas inom åtskilliga kommuner i de delar av landet, där denna verksamhet bedrives, inrättade arbetarsmåbruksnämnder. Där ifrågavarande verksamhet är av mindre omfattning, handhaves den i stället av kommunalnämnden. Arbetarsmåbruksnämnden skall bestå av tre av kommunalfullmäktige eller, där kommunalfullmäktige ej finnas, av kommunalstämma utsedda ledamöter, jämte lika antal suppleanter. Till ledamöter och suppleanter böra utses för uppdraget lämpliga och sakkunniga personer inom kommunen, företrädande de lånesökandes och den jordbrukande befolkningens intressen ävensom kommunala synpunkter. Därjämte bör tillses, att någon av ledamöterna är förtrogen med den statsunderstödda egnahemsverksamheten. Erinras må, att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition, utgifter för kapitalökning, bil. 7, punkten 24, föreslagit utsträckning av arbetarsmåbruksverksamheten till att omfatta hela landet.

Utskottet biträder förslaget att ifrågavarande bidragsverksamhet utvidgas att jämväl omfatta utlånnande av bidrag till jordförbättring å ofullständiga jordbruk genom påförande av mineraljord på myrjord (jordkörning), vilket förslag föranletts av riksdagens skrivelse den 7 mars 1933, nr 82. Enligt förslaget skola dessa bidrag uppgå till högst hälften av den beräknade kostnaden dock ej till mer än 200 kronor för hektar av den för jordförbättring avsedda arealen. Kungl. Maj:ts förslag innebär att för nästa budgetår skall för hela ifrågavarande bidragsverksamhet få disponeras sammanlagt 1,200,000 + 100,000 = 1,300,000 kronor. Hittills hava de av riksdagen anvisade anslagen så avpassats, att å anslaget skulle finnas en

Utskottet.

odisponerad tillgång motsvarande summan av vad som förutsattes bära för budgetåret utdelas i statsbidrag. Såsom departementschefen anförde torde emellertid en sådan överensstämmelse i själva verket icke vara nödvändig utan det väsentliga är att å anslaget finnes tillgång att gälda de belopp, som bära utbetalas under budgetåret. Med hänsyn till befintlig tillgång å ifrågakvarande anslag, som för närvarande har karaktär av reservationsanslag, har departementschefen funnit anvisande av nytt anslag med 500,000 kronor vara fullt tillräckligt, därvid emellertid för att under alla förhållanden säkra tillgången å anslaget för erforderliga utbetalningar anslaget ansetts bära upptagas som förslagsanslag. Ehuru utskottet i likhet med departementschefen finner ifrågakvarande anslags stora betydelse i olika avseenden i förening med den starkt stegrade efterfrågan på bidrag i och för sig väl motivera, att ett högre belopp än Kungl. Maj:t föreslagit kunde få disponeras för nästa budgetår, anser sig jämväl utskottet av statsfinansiella skäl bära avstå från att framställa förslag härom. Utskottet kan sålunda icke förorda motionerna I:258 och II:475.

De föreslagna ändringarna i de av riksdagen antagna allmänna grunderna för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, vilka bygga på sociala jordutredningens i ärendet avgivna förslag, innefatta i huvudsak dels att kompletteringsverksamheten ute i bygderna skulle få handhavas även av de kommunala organ, som verka för arbetarsmåbruksrörelsen, d. v. s. arbetarsmåbruksnämnder och kommunalnämnder, dels att i författningstexten skulle uttryckligen utsägas, att egnahemsombuden och egnahemskommittéerna samt, i förekommande fall, arbetarsmåbruksnämnderna och kommunalnämnderna skola tillhandaga den jord- och lånesökande allmänheten med råd och upplysningar m. m., dels ock införande av rapportskyldighet för de lokala egnahemsorganen gentemot egnahemsnämnderna och för dessa senare gentemot egnahemsstyrelsen i fråga om yppad bristande tillgång i den fria marknaden på jord för kompletteringsändamål. I sistnämnda avseende har departementschefen erinrat, att en av Kungl. Maj:t till 1933 års riksdag framlagd proposition, nr 236, om utvidgning av rätten att påkalla expropriation till att jämväl avse markanskaffning för tilläggskolonisation icke vann riksdagens bifall, och har departementschefen anförde, att hemställa hos Kungl. Maj:t om framläggande av berörda förslag jämväl för årets riksdag, med hänsyn till riksdagens sålunda intagna ståndpunkt, ej syntes bära göras. Såsom departementschefen framhållit läser det föreslagna införskaffandet av upplysningar rörande svårigheter för anskaffande av jord för tilläggskolonisation möjligen kunna säkrare än hittills klarlägga behovet av en expropriationslagstiftning för ändamålet. I avbidan härför torde riksdagen icke bära vidtaga någon åtgärd i det i motionen II:68 angivna syftet. Utskottet biträder sålunda Kungl. Maj:ts förslag jämväl i nu angivna avseenden.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

I) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 258 och II: 475, må

1) medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1935 bevilja statsanslag intill 1,200,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till nyodling och betesförbättring ävensom stenröjning å ofullständiga jordbruk;

2) medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1935 bevilja statsanslag intill 100,000 kronor för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen tillstyrkt förslag, av statsbidrag till jordförbättring å ofullständiga jordbruk genom påförande av mineraljord på myrjord (jordkörning);

3) till nyodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk anvisa för budgetåret 1934/1935 ett *extra förslagsanslag* av 500,000 kronor;

4) medgiva, att å extra reservationsanslaget för utlämnande av bidrag till nyodling och betesförbättring ävensom stenröjning å ofullständiga jordbruk vid utgången av budgetåret 1933/1934 förefintlig behållning må överföras till förenämnda extra förslagsanslag; och

5) godkänna de ändringar i de av riksdagen antagna allmänna grunderna för den statsunderstödda egna hemsverksamheten, vilka framgå av det såsom bilaga till statsrådsprotokollet fogade förslag om ändrad lydelse av §§ 9 och 10 kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217); samt

II) att motionen II: 68 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 mars 1934.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 48.

Reservationer:

Under **I** av herrar *Tjällgren, Bengtsson, Karl Emil Johanson, Liedberg* och *Gustafson* i Vimmerby, som anförde:

Såsom lantbruksstyrelsen framhållit äro dessa statsbidrag mycket eftersökta, och det kan ej råda tvivel om att de — särskilt inom våra mera utpräglade småbrukarbygder — verksamt bidragit att utveckla det mindre jordbruket till ökad ekonomisk bärkraft. Vi hava därför ansett, att utskottet bort hemställa,

I) att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 258 av herr Svensson, Martin, m. fl. och II: 475 av herr Svensson i Grönvik m. fl. måtte besluta att

1) medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1935 bevilja statsanslag intill 1,400,000 kronor till utlämnande av statsbidrag till nyodling, betesförbättring och stenröjning å ofullständiga jordbruk, varvid årligen minst 200,000 kronor böra anvisas till det sistnämnda ändamålet;

2) medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1935 bevilja statsanslag intill 100,000 kronor för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen tillstyrkt förslag, av statsbidrag till jordförbättring å ofullständiga jordbruk genom påförande av mineraljord på myrjord (jordkörning);

3) till nyodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra förslagsanslag av 800,000 kronor;

4) medgiva, att å extra reservationsanslaget för utlämnande av bidrag till nyodling och betesförbättring ävensom stenröjning å ofullständiga jordbruk vid utgången av budgetåret 1933/1934 förefintlig behållning må överföras till förenämnda extra förslagsanslag;

5) godkänna de ändringar i de av riksdagen antagna allmänna grunderna för den statsunderstödda egna hemsverksamheten, vilka framgå av det såsom bilaga till statsrådsprotokollet fogade förslag om ändrad lydelse av §§ 9 och 10 kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217).

Under **II**) av herrar *Olsson* i Rödningsberg och *Ericsson* i Sörsjön.

Bilaga.

Förslag

om ändrad lydelse av §§ 9 och 10 kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217) angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten.

Härigenom förordnas, att §§ 9 och 10 kungörelsen den 8 juni 1928 angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten samt överskriften till nämnda paragrafer skola hava följande ändrade lydelse:

Egnahemsombud och egnahemskommittéer i kommunerna m. m.

§ 9.

Mom. 1. Hushållningssällskaps egnahemsnämnd skall utse egnahemsombud, i regel ett ombud för varje kommun inom sällskapet område, med uppgift att biträda nämnden och verka för egnahemsverksamhetens ändamålsenliga bedrivande och utveckling inom ombudets distrikt. Där särskilda skäl sådant betinga, må ombuds distrikt omfatta två eller flera intill varandra liggande kommuner eller ock del av kommun.

Till egnahemsombud bör utses person i orten, som har intresse för egnahemsverksamheten samt besitter för uppdraget goda personliga förutsättningar.

Det ankommer på sällskapet att besluta, huruvida och enligt vilka grunder egnahemsombud må för uppdraget tilldelas ersättning av sällskapet, börande härom meddelade föreskrifter intagas i egnahemsnämndens instruktion.

Mom. 2. En var kommun äge att, genom det organ som utövar kommunens beslutanderätt, välja två representanter, företrädande huvudsakligen den ene de jord- och lånesökandes krets och den andre de jordägandes, att jämte det enligt mom. 1 för kommunen utsedda egnahemsombudet bilda kommunens egnahemskommitté med uppgift att, under egnahemsombudets ordförandeskap, biträda egnahemsnämnden och verka för egnahemsverksamhetens ändamålsenliga bedrivande och utveckling inom kommunen. Är kommunen delad i två eller flera ombudsdistrikt, må två sådana representanter väljas för vart och ett av kommunens ombudsdistrikt.

Kommun, som valt representanter till egnahemskommitté, har att härom underrätta egnahemsnämnden.

Mom. 3. Kommun, inom vilken egnahemskommitté icke är inrättad, må kunna uppdraga åt kommunens arbetarsmåbruksnämnd eller, där sådan

nämnd ej finnes inom kommunen, åt kommunalnämnden att — jämte egnahemsombudet — handhava i mom. 2 avsedda uppgifter i vad angår åtgärder för utveckling av ofullständiga jordbruk.

§ 10.

Egnahemsombud och egnahemskommitté samt nämnd, som erhållit i § 9 mom. 3 omförmålt uppdrag, böra tillhandagå den jord- och lånesökande allmänheten med råd och upplysningar, lämna erforderligt biträde vid uppsättande av ansökningar och andra skrifter ävensom medverka vid förhandlingar om inköp av jord med mera dylikt.

Därest behov att utveckla ofullständigt jordbruk yppas, men lämplig jord icke kan erhållas på skäligen villkor, bör skriftligt meddelande därom av egnahemsombud, egnahemskommitté eller nämnd, som ovan sägs, insändas till egnahemsnämnden, vilken har att överlämna detsamma jämte eget yttrande till egnahemsstyrelsen.

Förestående ändrade bestämmelser träda i kraft den